رابطه استرس شغلی با توانایی انجام کار در بین ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی- درمانی شهر مشهد

مینو صفایی[۱]، زهرا عابدیان*[۲]، سید رضا مظلوم[۳]

۱- مربی گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تربت‌حیدریه، تربت‌حیدریه، ایران
۲- مربی گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران
۳- مربی گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

چکیده

زمینه و هدف: استرس شغلی یکی از عوامل مهم و موثر در انجام وظایف شغلی کارکنان حوزه سلامت بوده و نقش مهمی در غیبت از کار و بازنشستگی پیش از موعد آنان ایفا می‌نماید. این مطالعه با هدف تعیین ارتباط استرس شغلی با توانایی انجام کار ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی شهر مشهد انجام شد.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی- همبستگی تعداد ۶۰ مامای شاغل به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. گردآوری داده‌ها از طریق پرسشنامه استرس شغلی کودرون و شاخص توانایی انجام کار صورت گرفت. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ و با کمک آزمون‌های آماری توصیفی و استنباطی انجام شد.

نتایج: میانگین سنی و سابقه کار واحدهای پژوهش به ترتیب ۵/۱±۴۱/۲ و ۵/۹±۱۵/۲ سال بود. میانگین نمره کل استرس شغلی و توانایی انجام کار ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی به ترتیب ۱۲/۷±۴۴/۱ و ۱/۵±۳۶/۶ بود. بین استرس شغلی و توانایی انجام کار ماماهای شاغل رابطه معکوس و ضعیفی (p=۰/۰۴، r=-۰/۲۵) وجود داشت.

نتیجه‌گیری: به‌نظر می‌رسد استرس شغلی به طور معنی‌داری توانایی انجام کار ماماهای شاغل را کاهش می‌دهد. توصیه می‌شود در تحقیقات آتی این رابطه در جوامع پژوهشی بزرگتر و نیز در بین سایر کارکنان حوزه سلامت مورد بررسی بیشتر و دقیق‌تری قرار گیرد.

کلمات کلیدی: استرس شغلی، توانایی انجام کار، ماما

***آدرس نویسنده مسئول: دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد. شماره تماس: ۰۹۱۵۵۰۳۰۳۳۷**
آدرس پست الکترونیکی: abedianz@mums.ac.ir

[Downloaded from jms.thums.ac.ir on 2024-03-28]

مقدمه

امروزه علیرغم افزایش امید به زندگی در بیشتر جوامع، متوسط سال‌های کاری کارکنان کاهش چشمگیری یافته است (۱). از بین علل متعدد پیش رو، عوامل روانی و به‌ویژه استرس شغلی یکی از علل مهم غیبت از کار، بازنشستگی پیش از موعد و کاهش سال‌های کاری کارکنان حوزه سلامت است (۳-۲). سازمان بهداشت جهانی نیز استرس شغلی را یک نگرانی گسترده در سراسر جهان می‌داند. سازمان بین‌المللی کار نیز هزینه‌های وارده بر کشورها را به علل استرس شغلی حدود ۱ تا ۳/۵ درصد تولید ناخالص داخلی تخمین می‌زند (۴).

استرس شغلی اغلب به علل شرایط نامناسب کاری نظیر حجم کار بالا، نوع شیفت کاری، ساعات طولانی کار و همچنین درک مبهم فرد از نقش خویش در محیط کاری و نوع ارتباطات آن‌ها با دیگران بروز می‌نماید (۵). بدین جهت امروزه استرس شغلی یک موضوع مهم در حوزه سلامت محسوب شده (۶) و ارتباط آن با بهره‌وری خوب کار و توانایی انجام کار مورد توجه قرار گرفته است (۷). به‌علاوه استرس شغلی، ایمنی فرد در حین انجام کار را کاهش داده و بروز صدمات شغلی را افزایش می‌دهد (۱۰-۸) و از آن‌جایی که حرفه مامایی با میزان بالایی از استرس همراه است (۱۱) لذا این سطح استرس در محل کار می‌تواند یک اثر منفی بر سلامت و کیفیت کار آن‌ها وارد نماید (۱۲).

به‌علاوه استرس شغلی موجب کاهش توانایی انجام کار می‌شود. توانایی انجام کار یک مفهوم پیچیده است که با استفاده از شاخص توانایی انجام کار مورد ارزیابی قرار می‌گیرد (۱۳) و به طور گسترده در حوزه سلامت و با اهداف بهبودی و ارتقای سلامت کار استفاده می‌شود (۱۶-۱۴). باتوجه به اهمیت موضوع و اطلاعات پژوهشی اندک در این زمینه، این مطالعه با هدف تعیین ارتباط استرس شغلی با توانایی انجام کار ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی شهر مشهد در سال ۱۳۹۲ انجام شد.

روش‌ها

این مطالعه توصیفی به روش همبستگی با کسب مجوز از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شد. جامعه پژوهش شامل کلیه ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی درمانی شهر مشهد در سال ۱۳۹۲ بود. شیوه نمونه‌گیری بدین ترتیب بود که ابتدا از بین مراکز بهداشتی درمانی سطح شهرستان مشهد، به طور تصادفی مراکز بهداشتی درمانی شماره ۱ و ۳ انتخاب شدند. در مرحله بعد از بین کلیه ماماهای شاغل در این مراکز ، افرادی که شرایط ورود به مطالعه را داشتند (۶۰ نفر) به روش مبتنی بر هدف انتخاب و به مطالعه وارد گردیدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل: رضایت کتبی شرکت در پژوهش، ملیت ایرانی و ساکن مشهد، عدم بارداری و یائسگی، عدم ابتلا به بیماری‌های زمینه‌ای و مشکلات روحی و روانی، حداقل سابقه کاری یک سال و بالاتر بود.

ابزارهای پژوهش شامل فرم مشخصات فردی واحدهای پژوهش، پرسشنامه استرس شغلی کودرون و پرسشنامه شاخص توانایی انجام کار بود. بر اساس پرسشنامه شاخص توانایی انجام کار، توانایی انجام کار افراد در یکی از چهار سطح خفیف (۲۷-۷)، متوسط (۳۶-۲۸)، خوب (۴۳-۳۷) و یا عالی (۴۹-۴۴) سطح‌بندی گردیده است (۱۶-۱۵). این پرسشنامه در یک مطالعه از میزان پایایی خوبی برخوردار بوده است (۱۷). پایایی این پرسشنامه توسط محقق نیز به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ ۰/۸۲ به‌دست آمد.

پرسش‌نامه استرس شغلی کودرون وضعیت استرس شغلی فرد را با کمک ۳۲ پرسش ارزیابی می‌نماید. هر پاسخ مثبت نشانه وجود یک استرس است. پرسش‌نامه به صورت دو گزینه‌ای است و هر پاسخ امتیاز ویژه‌ای دارد. برای نمونه پاسخ مثبت به هر یک از پرسش‌های ۱، ۲۶ و ۳۰ چهل امتیاز دارد؛ در حالی که پاسخ مثبت به هر یک از پرسش‌های ۲ ، ۴ و ۱۴ پنج امتیاز دارد. بر اساس نمره کسب کرده از این پرسشنامه استرس شغلی افراد در یکی از چهار سطح خفیف (کم تر از ۳۰ نمره)، متوسط (۶۰-۳۰) و یا شدید (بیش از ۶۰ نمره) قرار می‌گیرد. پایایی این آزمون با روش بازآزمایی ۰/۷ می‌باشد (۱۸).

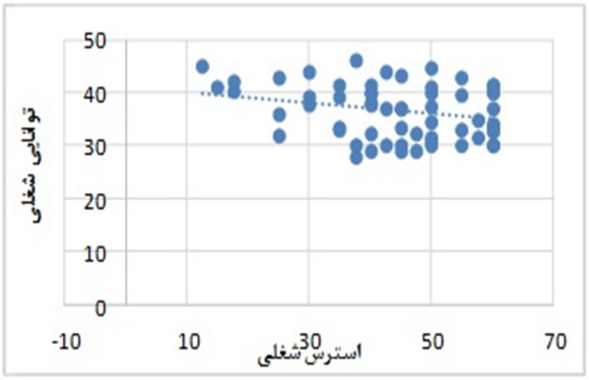
داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ و با کمک آزمون‌های آمار توصیفی و استنباطی تحلیل گردید.

نتایج

میانگین سنی و سابقه کار واحدهای پژوهش به ترتیب ۵/۱±۴۱/۲، ۵/۹±۱۵/۲ سال بود. از نظر سطح تحصیلات اکثریت واحدها (۸۳/۳ درصد) دارای مدرک کارشناسی و مابقی دارای مدارک کاردانی و کارشناسی ارشد بودند. بیشتر واحدهای مورد مطالعه (۸۶/۷ درصد) متاهل و سایرین مجرد بودند. بین

[Downloaded from jms.thums.ac.ir on 2024-03-28]

استرس شغلی و توانایی انجام کار رابطه معکوس و ضعیفی (p=۰/۰۴، r= -۰/۲۵) وجود داشت (نمودار۱).

نمودار۱: نمودار همبستگی استرس شغلی و توانایی انجام کار در بین ماما های شاغل

میانگین نمره کل استرس شغلی و توانایی انجام کار ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی به ترتیب ۱۲/۷±۴۴/۱ و ۱/۵±۳۶/۶ بود. بین میانگین نمره توانایی انجام کار و سطوح مختلف استرس شغلی اختلاف معنی‌داری مشاهده شد (p=۰/۰۱۸) (جدول۱).

جدول ۱: میانگین و انحراف‌معیار توانایی انجام کار برحسب سطوح استرس شغلی در بین ماماهای شاغل

استرس شغلی	توانایی انجام کار
	انحراف معیار±میانگین
خفیف	۴۰/۱±۳/۹
متوسط	۳۵/۹±۵/۰
آزمون تی‌مستقل	t=۴/۲ df=۵۸ p=۰/۰۱۸

اکثریت واحدهای پژوهش از استرس شغلی در حد متوسط (۴۵ درصد) و توانایی انجام کار در سطح خوب (۴۶/۷ درصد) برخوردار بودند. همچنین بین سطوح توانایی انجام کار و استرس شغلی ماماها ارتباط معنی‌داری وجود نداشت (P=۰/۱۳۲).

بحث

در مطالعه حاضر که با هدف تعیین ارتباط استرس شغلی و توانایی انجام کار در ماماها انجام شد. بین سطوح استرس شغلی با توانایی انجام کار ارتباط ضعیف و معکوسی مشاهد شد؛ به‌طوری که با افزایش میزان استرس شغلی، توانایی انجام کار به طور معناداری کاهش یافت.

این یافته با نتایج مطالعه اسجوگرن و همکاران[1] (۲۰۰۲) که بیان می‌کند فشار روانی در محیط کار با توانایی شغلی رابطه تنگاتنگ دارد و موجب کاهش آن می‌گردد، همخوانی دارد (۲). برخی از تحقیقات استرس‌های شغلی را به‌عنوان یک ریسک فاکتور مهم در مورد توانایی شغلی مطرح می‌کنند (۱۹). همچنین در مطالعه کوماشیرو و همکاران[2] (۲۰۰۲) یک ارتباط منفی بین شاخص توانایی شغلی و سطح استرس مشاهده شد. در این مطالعه میزان استرس در بین کارمندان با توانایی شغلی کم و متوسط ۳۵ درصد بالاتر از افراد با توانایی شغلی عالی بود (۲۰). در مطالعه دیگری استرس شغلی بالا یک عامل بسیار تاثیرگذار بر کاهش توانایی انجام کار کارمندان شاغل در محیط کاری گزارش گردیده است (۲۱).

نگلیسکی و همکاران[3] (۲۰۱۱) نیز در پژوهشی بر روی ۳۶۸ پرستار شاغل در بیمارستان، بیان میکند که استرس شغلی در ۲۳/۶ درصد پرستاران مشاهده شد. به‌علاوه توانایی انجام کار ۵۱/۴ درصد پرستاران در سطح متوسط و ۴۷/۴ درصد آنها در سطح خوب بود. اما هیچ ارتباط معنی‌داری بین استرس و توانایی انجام کار در پرستاران مشاهده نگردید (۲۲) که نتایج حاصل از این مطالعه با نتایج مطالعه حاضر مغایرت دارد. از دلایل این مغایرت می‌توان به متفاوت بودن شغل در دو مطالعه اشاره نمود.

توانایی انجام کار در حرفه‌های پر استرس نسبت به سایر حرفه‌ها پایین‌تر است (۲۳، ۲۴). براساس نتایج مطالعه حاضر اکثریت ماماهای شاغل (۸۳/۳ درصد) استرس شغلی را در حد متوسط تجربه می‌نمودند. این یافته نیز با نتایج مطالعه انجذاب و همکاران[4] (۲۰۰۲) که بیان می‌دارد اکثریت ماماهای شاغل در بیمارستان‌های دولتی شهر یزد، استرس شغلی در حد متوسط را تجربه کرده‌اند، همسو (۲۵) و با یافته‌های مطالعه کنزویک و همکاران[5] (۲۰۱۱) همخوانی ندارد. این محققان در مطالعه خویش نشان دادند که بیش از نیمی از ماماهای شاغل در بیمارستان‌های آموزشی کرواسی استرس شغلی را در حد شدید نشان دادند (۶). به‌نظر می‌رسد علت این تفاوت می‌تواند احتمالا

[1] - Sjogren et al
[2] - Kumasiro et al
[3] - Negeliski et al
[4] - Enjezab et al
[5] - Knezevic et al

[Downloaded from jms.thums.ac.ir on 2024-03-28]

به تفاوت‌های موجود در محیط کاری و سایر عوامل شغلی و فرهنگی مربوط باشد.

با آن که توانایی انجام کار ماماها در مطالعه حاضر در سطح متوسط (۱/۵±۳۶/۶) قرار داشت، اما در پژوهش دیگری توانایی انجام کار ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی و بیمارستان‌های آموزشی شهر مشهد در سطح خوب بوده است (۲۶). از دلایل احتمالی این تفاوت می‌توان به میانگین سنی و سابقه کاری پایین‌تر واحدهای پژوهش اشاره کرد. به اعتقاد محققان در مشاغلی مانند مامایی که ماهیت شغلی آنها نیازهای جسمی و روانی زیادی را طلب می‌کند، با افزایش سن و مدت اشتغال محدودیت‌های جسمانی و روانی افزایش یافته و موجب کاهش توانایی شغلی می‌شود (۲۷). همچنین میانگین توانایی شغلی ماماهای شاغل در بیمارستان دانشگاهی کرواسی در سطح خوب گزارش گردیده است (۶). احتمالا علل تفاوت نتایج مطالعه فوق با یافته‌های پژوهش حاضر نیز میانگین سنی کم‌تر و سطح تحصیلات بالاتر مطالعه پیشگفت می‌باشد. با توجه به تحقیقات انجام شده در این حوزه، به‌نظر می‌رسد توانایی انجام کار ماماهای شاغل در مطالعه حاضر نسبت به سایر مطالعات در سطح پایین‌تری قرار دارد. از نتایج این تحقیق می‌توان به منظور برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت پیشگیری از استرس شغلی و همین‌طور ارتقاء سطح توانایی‌های شغلی ماماها بهره برد. از جمله محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به کم بودن حجم نمونه اشاره نمود. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آینده رابطه استرس شغلی با توانایی انجام کار در بین سایر کارکنان و در سایر محیطهای کاری حوزه سلامت پرداخته شود.

نتیجه‌گیری

استرس شغلی به طور معناداری توانایی انجام کار ماماهای شاغل در مراکز بهداشتی شهر مشهد را کاهش می‌دهد.

تشکر و قدردانی

این مطالعه حاصل بخشی از پایان‌نامه تحقیقاتی مصوب با شماره ثبت ۹۲۰۱۷۴ دانشگاه علوم پزشکی مشهد است که با حمایت مالی معاونت پژوهشی صورت گرفته است. بدین وسیله از حمایت و همکاری معاونت پژوهشی دانشگاه سپاس‌گزاری می‌شود. همچنین از همکاری صمیمانه ماماهای محترم مراکز بهداشتی منتخب قدردانی می‌گردد.

References

1- Ilmarinen J .Aging workers. Occup Environ Med 2001; 58(8): 546-52.

2- Sjogren-Ronka T, Ojanen MT, Leskinen EK, Tmustalampi S, Malkia EA: Physical and psychosocial prerequisites of functioning in relation to work ability and general subjective well-being among office workers. Scand J Work Environ Health. 2002; 28(3):184-190.

3- Konraosdottir AD. Work ability assessment description and evaluation of a new tool in vocational rehabilitation and in disability claims. Master thesis in Health Services management:Bifrost univ. 2011;p:41-43.

4- Torshizi M, Saadatjoo AR. Job stress in the staff of a tire factory. Journal of Birjand University of Medical Sciences. 2012; 19(2): 200-207.

5- Mojoyinola JK. Effects of job stress on health, personal and work behaviour of nurses in public hospitals in ibadan metropolis, nigeria. Ethno-Med. 2008; 2(2):143-148.

6- Knezevic B, Milosevic M, Golubic R, Belosevic L, Russo A, Mustajbegovic J. Work-related stress and work ability among Croatian university hospital midwives. Midwifery. 2011 Apr 30; 27(2):146-53.

7- Karasek R, Theorell T. Healthy Work Basic Books. New York. 1990; 990:54.

8- Cox T, Griffiths A, Barlowe C, Randall R, Thomson L, Rial-Gonzalez E. Organisational interventions for work stress A risk management approach. HSE contract research report. 2000.

9- Bresic J,Kenezevic B, Milosevic M, Tomljanovic T, Golubovic R, Mustajbeovic M. Stress and work ability in oil industery workers. Arh Hig Rada Toksikol. 2007; 58:399-405.

[Downloaded from jms.thums.ac.ir on 2024-03-28]

10- Bindhu CM, Sudheeshkumar PK. Job Satisfaction and Stress Coping Skills of Primary School Teachers. Online Submission. 2006.

11- Sandall, J. Midwives' burnout and continuity of care. Br J of Midwifery. 1997; 5: 106–111.

12- Sveinsdottir H. Biering P, Ramel A. Occupational stress, job satisfaction, and working environment among Icelandic nurses: a cross-sectional ques- tionnaire survey. Int J Nurs Stud. 2006. 43, 875–889.

13- Goedhard RG, Goedhard WJ. Work ability and perceived work stress. InInternational Congress Series 2005 Jun 30 (Vol. 1280, pp. 79-83). Elsevier.

14- Martus P and etal. A comparative analysis of the Work Ability Index. Occup Med. 2010; 60:517–524.

15- Bethge M, Radoschewski F. Gutenbrunner C. Effort-reward imbalance and work ability: crosssectional and longitudinal findings from the Second German Sociomedical Panel of Employees. BMC Public Health. 2012, 12:875.

16- Kaleta D, Makowiec-Dąbrowska T, Jegier A. Lifestyle index and work ability Int J Occup Med Environ Health. 2006 Nov 1; 19(3):170-7.

17- Habibi E, Dehghan H, Zeinodini M, Yousefi HA, Hasanzadeh A. The Relation between Work Ability Index and Physical Work Capacity based on Fox Equation for VO2 Max in Male Nursing Staff of Isfahan Hospitals Iran. Journal of health system research. 2012; 7(5):600-614. [In Persian]

18- Ganji H. Personality Assessment (Questionnaires). Tehran: Savalan Press; 2001. [In Persian]

19- Geukes M, Marielle P, Mary C.E, Oosterhof H. The impact of menopausal symptoms on work ability. J of the North American menopause society. 2012; 19(3):278-282.

20- Kumasiro M. The improvement of stress moods and the increase in negative emotions toward work have a major impact on declines in WAI scores: The first WAI research in Japan. In4 th ICOH Conference on Ageing and Work. Krakow: Jagiellonian Univ 2002 (p. 50).

21- Habibi E, Dehghan H, Safari SH, Mahaki B, Hassanzadeh A. Effect of work-related stress on work ability index among refinery workers. J Edu Health Promot. 2014; 3(18):1-5. [In Persian]

22- Negeliski C, Lauter L. Occupational stress and work capacity of nurses of a hospital group. Rev.latino-Am,Enfermagen. 2011; 19(3):606-13.

23- Seibi R, Spitzar S, Blank M, Scheuch K. Predictors of work ability in occupations with psychological stress.J Public Health. 2009; 17:9-18.

24- Abedian Z, Safaei M, Mazlum R, Attarzadeh Hoseini R. Impact of Perfprmance Exercise Training on Midwives Stress: Clinical trial .IJOGI. 2014; 17(96):14-20.[In Persian]

25- Enjezab B, Farnia F. [Occupational stress & psychological-behavioral responses] [In Persian]. J Shahid Sadooghi Yazd Univ Med Sci. 2002; 10(3):32-5. [In Persian]

26- Mohamadirizi S, Kordi M, Shakeri M, Salehi Faridi J. A survey on midwives works ability at public hospital and health-care centers in mashhad in 2011. Occupational medicine journal. 2011; 4(1-2):59-65. [In Persian]

27- Gamperiene M, Stigum H. Work related risk factors for musculoskeletalcomplaints in the spinning industry in Lithuania.Occup Environ Med. 1999; 56(6):411-416.

[Downloaded from jms.thums.ac.ir on 2024-03-28]

Relationship between Job Stress and Work Ability among Mashhad Health centers employed midwives

Minoo Safaei[1], Zahra Abedian[2*], Seyed Reza mazlum[3]

1- Instructor of Midwifery, School of Nursing and Midwifery, Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences, Torbat Heydariyeh, Iran
2- Instructor of Midwifery, School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran
3- Instructor of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran

***Corresponding Address: School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran. Tel: +989155030337**
Email address: abedianz@mums.ac.ir

Abstract

Background & Aim: Job stress is one of the factors influencing job performance among health workers. It plays an important role in absenteeism from work and early retirement. The aim of this study was to survey the relationship between job stress and work ability of midwives working in health centers of Mashhad City.

Methods: In this descriptive/correlation study, 60 midwives were selected via purposive sampling. Data were collected using Codron Job Stress and Work Ability Index Questionnaires. Data were analyzed with SPSS19 software and using descriptive and inferential statistics.

Results: The mean age and work experience of subjects were 41.2±5.1 and 15.2±5.9, respectively. The mean total scores of job stress and work ability among midwives working in health centers were 44.1±12.7 and 36.6±1.5, respectively. There was a weak inverse association between work ability and job stress (P=0.04, r=-0.25).

Conclusion: It seems that job stress significantly reduces work ability among employed midwives. This research can be conducted in larger sample size and also among other health workers in future studies.

Keywords: Job Stress, Work Ability, Midwife

[Downloaded from jms.thums.ac.ir on 2024-03-28]